OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

KRIMINAALIPOLITIIKKA- JA
RIKOSOIKEUSOSASTO
Lainsäädäntöneuvos Sami Kiriakos

Lausunto

16.5.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Valtioneuvoston U-jatkokirje eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelystä (pakoterikosdirektiivi), UJ 6/2023 vp

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö viittaa U-jatkokirjeessä UJ 9/2023 vp esitettyyn ja toteaa lisäksi asiassa kunnioittavasti seuraavan.

1. Yleistä direktiiviehdotuksesta

Euroopan komissio antoi 2.12.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelystä (COM(2022) 684 lopullinen). Ehdotettu direktiivi sisältää vähimmäissäännökset unionin rajoittavien toimenpiteiden (pakotteiden) rikkomista koskevien rikosten määritelmistä ja niistä säädettävistä rangaistuksista sekä eräistä niihin liittyvistä asioista.

Direktiiviehdotuksen taustalla on komission katsoma tarve varmistaa, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 29 artiklan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn so-

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

pimuksen (SEUT) 215 artiklan mukaisesti toteutettujen pakotteiden rikkominen on kaikissa jäsenvaltioissa rangaistavaa ja että rangaistussäännökset täyttävät yhteisen vähimmäistason. Komission mukaan pakotteiden rikkomista koskevissa rikosmääritelmissä ja seuraamuksissa on jäsenvaltioiden kesken merkittäviä eroja. Näitä rikoksia ei komission mukaan myöskään tutkita ja syytetä riittävän tehokkaasti. Komissio korostaa myös tarvetta sille, että EU:n jäsenvaltiot voivat puhua pakoteasioissa yhdellä äänellä, mikä on tullut erityisen ajankohtaiseksi Venäjän Ukrainaan kohdistaneen sotilaallisen hyökkäyksen yhteydessä.

Direktiiviehdotuksen oikeusperustana on SEUT 83 artiklan 1 kohta, jossa olevaa EU-rikosten luetteloa täydennettiin kattamaan unionin rajoitustoimenpiteiden rikkomisen neuvoston 28.11.2022 antamalla päätöksellä (EU) 2022/2332. Tämä on mahdollistanut nyt tehdyn direktiiviehdotuksen antamisen (ks. tarkemmin U 53/2022 vp).

Komission mukaan direktiiviehdotukseen ei liity vaikutusarviota asian kiireellisyyden vuoksi. Taustalla on kuitenkin selvityksiä, joissa on tuotu esiin pakotteiden rikkomista koskevien rikosoikeudellisen vähimmäissäännösten tarve EU:ssa.

2. Direktiiviehdotuksen pääasiallinen sisältö

Ehdotetussa direktiivissä olisi vähimmäissäännöt pakotteiden rikkomista tai kiertämistä koskevien rikosten määritelmistä (3 artikla), yrityksestä, yllytyksestä ja avunannosta (4 artikla), luonnollisille henkilöille säädettävistä rangaistuksista (5 artikla), oikeushenkilön rangaistusvastuusta (6 ja 7 artikla), raskauttavista ja lieventävistä olosuhteista (8 ja 9 artikla), pakoterikoksiin liittyvästä rikoshyödyn määritelmästä (10 artikla), lainkäyttövallasta (11 artikla), rikosoikeudellisesta vanhentumisesta (12 artikla) sekä yleisluonteiset säännökset ilmoittajien suojelusta, rikostutkintakeinoista ja viranomaisyhteistyöstä (13-16 artikla).

Direktiivin keskiönä voidaan pitää 3 artiklan velvoitteita rikosten määritelmistä. Ne määrittelevät myös direktiivin muiden velvoitteiden sisältöä. Direktiivin muihin velvoitteisiin sisältyy sellaisia, joiden tyyppisiä ei aikaisemmissa direktiiveissä ole. Suomen kannalta keskeisiä velvoitteita tarkastellaan lausunnossa tarkemmin osiossa 3.

Komission ehdotuksen sisältöä esitellään tarkemmin eduskuntakirjelmässä U 97/2022 vp.

3. Suomen kannalta keskeisiä kysymyksiä

3.1. Rikosten määritelmät

Ehdotuksen 3 artiklan rikosmääritelmät koostuisivat edelleen yksityiskohtaisesta luettelosta tekoja, joissa on kysymys SEU 29 artiklan tai SEUT 215 artiklan nojalla säädettyjen pakotteiden rikkomisesta tai kiertämisestä. Rangaistavan menettelyn tarkempi sisältö ilmenee edelleen EU:n aineellisesta pakotesääntelystä. Rikokset voidaan jakaa yhdeksään päätyyppiin:

(a) *kielletty varojen tarjoaminen*
(b) *jäädyttämisen laiminlyönti*
(c) *kielletty maahantulon mahdollistaminen*
(d) *kielletty liiketoiminta kolmannen valtion kanssa*
(e) *kielletty kaupankäynti*
(f) *kielletty rahoitustoiminta*
(g) *kielletty palvelujen tarjoaminen*
(h) *pakotteiden kiertäminen (viisi erilaista tekotapaa)*
(i) *lupaehtojen rikkominen*

Säännöksen tarkoitus on näin määritellä rangaistavaksi tekoja, joita määritellään kielletyksi EU:n pakoteasetuksissa. Kyseisissä asetuksissa myös edellytetään, että jäsenvaltioilla on oltava voimassa tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat seuraamukset asetusten kieltojen rikkomisesta. Neuvottelujen kuluessa direktiivin 3 artiklassa olevia rikosmääritelmiä on jossain määrin tarkennettu, muttei perustavanlaatuisesti muutettu. Näistä tarkennuksista Suomen kannalta keskeisimpinä voidaan pitää seuraavia[1]:

- Komission ehdotukseen nähden 3 artiklasta käy nyt selvemmin ilmi, että direktiivissä määriteltäisiin rikoksiksi ainoastaan pakotesäädöksissä tai sellaista täytäntöönpanevissa kansallisen lain säännöksissä asetettuja kieltoja tai velvollisuuksia rikkovia tekoja. Ns. itsenäisiä rikoksia direktiivi ei siten määrittelisi.
- Rikosmääritelmien osalta on neuvottelujen aikana myös tehty joitakin täsmennyksiä ja vähäisempiä tunnusmerkistöjen laajennuksia pakotesäädösten kieltojen ja velvoit-

[1] Ks. muista rikosmääritelmiin liittyvistä muutoksista UJ 6/2023 s. 3-4.

teiden kattamiseksi paremmin. Keskeinen muutos on 3 artiklan 1 kohdan h alakohdan iv kohdan rajaus, jonka mukaan tiedonilmoittamisvelvoitteen rikkomisen rangaistavuus koskisi *vain ammatinharjoittamisen yhteydessä saatua tietoa*. Tämä selventää, ettei tiedonilmoittamisvelvollisuuden piiriin sellaisenaan kuulu kenen tahansa ihmisen satunnaisesti esimerkiksi mediasta saama tieto.

- Jäsenvaltioille jätetään mahdollisuus jättää rikosten määritelmistä pois teot, jotka koskevat alle 10 000 euron taloudellista arvoa tai jotka ovat vähäisiä. Näin ollen näiden vähäisempien tekojen sanktiointi jää pakotesäädösten yleisten sanktiovelvoitteiden varaan eikä niiden osalta ole välttämättä velvoitetta säätää rikosoikeudellisia seuraamuksia. Muutoksen johdosta jäsenmailla olisi enemmän liikkumavaraa määritellä tällaisista teoista tehokkaat, oikeasuhtaiset ja varoittavat seuraamukset kansallisen järjestelmänsä kannalta parhaalla tavalla.
- Komission ehdottama törkeän tuottamuksen kriminalisointia koskeva velvoite on poistettu. Näin ollen direktiivin vähimmäisvelvoitteet koskisivat vain tahallisia rikoksia.

Kansallinen lainsäädäntö

Suomessa SEUT 215 artiklan nojalla hyväksyttyjen rajoitustoimenpiteiden rikkominen tai sen yrittäminen on kriminalisoitu rikoslain (39/1889) 46 luvun 1-3 §:ssä säännöstelyrikoksina. Luvun 2 ja 3 §:ssä säädetään säännöstelyrikoksen törkeästä ja lievästä tekomuodosta. Rajoitussäännöksen mukaan säännöstelyrikoksina ei pidetä vähäistä ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiä eikä muuta vähäistä menettelytapamääräyksen rikkomista (luvun 15 §).

Säännöstelyrikos on ns. blankorangaistussäännös, jossa rangaistavien tekojen varsinainen sisältö määrittyy sitä kautta, mitä sen tunnusmerkistössä tarkoitetuissa säännöstelymääräyksissä, joiden rikkominen on säännöksen nojalla rangaistavaa, määritellään kielletyksi. Edellä todetulla tavalla SEUT 215 artiklan nojalla annettujen pakoteasetusten rikkomiset ovat tulleet säännöstelyrikoksen soveltamisalaan ja näin ollen jo nykyisin Suomessa kriminalisoitu.

Kun kansallisessa lainsäädännössä säädetään rangaistavaksi laajasti EU:n asettamien pakotteissa kiellettyjen tekojen tai laiminlyöntien rikkominen, voidaan rangaistavuuden katsoa täyttävän ainakin lähtökohtaisesti sen, mitä direktiiviehdotuksen 3 artikla edellyt-

tää. Direktiiviehdotuksen 3 artiklassa pakoterikokset määritellään kuitenkin huomattavasti yksityiskohtaisemmin kuin säännöstelyrikoksen tunnusmerkistössä, joka jättää rangaistavan menettelyn tarkemman määrittelyn pakotesäädösten varaan. Alustavan arvion mukaan direktiivin täytäntöönpanemiseksi voisi olla tarkoituksenmukaista säätää pakotteiden rikkomisen rangaistavuudesta nykyistä yksityiskohtaisemmilla rikostunnusmerkistöillä. Tällä voisi olla myös rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen toteutumista vahvistava vaikutus.

3.2. Luonnollisille henkilöille säädettävät rangaistukset

Ehdotuksen 5 artiklassa olevia luonnollisille henkilöille säädettäviä rangaistuksia koskevia velvoitteita on neuvotteluissa sekä supistettu että laajennettu. Vähintään viiden vuoden enimmäisvankeusrangaistusta koskevaa velvoitetta on laajennettu muihinkin rikoksiin, joiden osalta voidaan laskea rikoksiin liittyvää taloudellista arvoa. Tätä rangaistustasoa koskeva velvoite koskee edelleen vain rikoksia, joihin liittyy vähintään 100 000 euro taloudellista arvoa. Poikkeuksena tästä olisivat kaksikäyttötuotteiden vaihdantaan liittyvät rikokset, joita vähintään viiden vuoden enimmäisrangaistuksen täytyisi koskea tuotteiden arvosta riippumatta.

Eräiden pakotteiden kiertämistä koskevien vähintään 100 000 euroa koskevien rikosten osalta enimmäisvankeusrangaistuksen tulee olla vähintään yksi vuosi vankeutta. Muiden rikosten osalta edellytetään yleisesti vankeusrangaistusten säätämistä, mutta tehokkaan, oikeasuhtaisen ja varoittavan enimmäisrangaistuksen tarkempi määrittely jätetään jäsenvaltioiden harkintaan.

Rangaistustasoja koskevat velvoitteet eivät koske tekoja, joihin liittyy alle 10 000 euroa taloudellista arvoa tai kiellettyä maahantulon järjestämistä koskevia tekoja, jotka ovat vähäisiä. Tämä johtuu siitä, että tällaisia tekoja ei edellä viitatulla tavalla tarvitse 3 artiklan mukaan määritellä rikoksiksi.

Kansallinen lainsäädäntö

Perusmuotoisesta säännöstelyrikoksesta voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta, törkeästä säännöstelyrikoksesta vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta, ja lievästä säännöstelyrikoksesta sakkoa. Direktiiviehdotus edellyttäisi ainakin törkeän tekomuodon enimmäisrangaistuksen korottamista viiteen vuoteen vankeutta ja mahdollisesti myös ankaroittamisperusteiden osittaista uudelleenmäärittelyä.

3.3. Oikeushenkilön rangaistusvastuun perusteet

Ehdotuksen 7 artiklassa oikeushenkilöille määrättävistä erityisseuraamuksista säätäminen on muutettu jäsenvaltioille harkinnanvaraiseksi. Oikeushenkilöille määrättäviä sakkoja koskevat velvoitteet on liikevaihtoperustaisen laskentatavan osalta linjattu ns. ympäristörikosdirektiivin yleisnäkemystä vastaaviksi (neuvoston asiakirja 15006/22; ks. myös UJ 31/2022 vp — U 14/2022 vp, LaVL 28/2022 vp). Keskeisenä perusteena tälle muutokselle on ollut johdonmukaisuuden säilyttäminen EU:n rikosoikeudellisten direktiivien kesken. Tämän lisäksi on lisätty jäsenvaltioille vaihtoehto säätää liikevaihtoperustaisen sakonmääräytymisperusteen sijaan rikoksesta riippuen 8 m. tai 40 m. euron enimmäissakkorangaistus. Edellä viitattu alle 10 000 euron taloudellista arvoa käsittävien tai vähäisten tekojen jättäminen pois rikosmääritelmistä tarkoittaisi, etteivät niitä koskisi myöskään direktiivin oikeushenkilöille määrättäviä seuraamuksia koskevat velvoitteet.

Kansallinen lainsäädäntö

Säännöstelyrikokseen ja törkeään säännöstelyrikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään (rikoslain 46 luvun 13 §). Rikoslain mukaan oikeushenkilöille tuomitaan yhteisösakko, jonka suuruus on 850 - 850 000 euroa. Direktiiviehdotuksen 7 artiklan velvoitteet oikeushenkilölle määrättävistä sakoista poikkeavat tästä perustavanlaatuisesti.

3.4. Omaisuuden jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen

Ehdotuksen 10 artiklassa pakotteiden kiertämistä koskevan omaisuuden jäädyttämistä ja menettämisseuraamusta koskevaa velvoitetta on tarkennettu. Sen mukaan tulisi voida jäädyttää ja tuomita menetetyksi sellaista omaisuutta, jonka osalta nimetty henkilö syyllistyy pakotteiden kiertämisenä rangaistavaan omaisuuden siirtämiseen tai peittämiseen. Tällaista omaisuutta ei enää määriteltäisi rikoshyödyksi. Keskeinen muutos olisi myös nimenomainen maininta artiklassa, että menettämisseuraamuksia koskevan direktiivin 2014/42 oikeusturvatakeet ja suhteellisuusperiaate olisi otettava huomioon. Lisäksi säännökseen on lisätty mainita, ettei vilpittömässä mielessä olevien kolmansien osapuolten oikeuksia tule loukata.

Kansallinen lainsäädäntö

Hyödyn menettämisestä säädetään rikoslain 10 luvun 2 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan valtiolle on tuomittava menetetyksi rikoksen tuottama taloudellinen hyöty, jolla tarkoitetaan 1) rikoksella välittömästi saatua omaisuutta; 2) 1 kohdassa tarkoitetun omaisuuden sijaan tullutta omaisuutta; 3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun omaisuuden tuottoa; 4) 1–3 kohdassa tarkoitetun omaisuuden ja tuoton arvoa; 5) rikoksella saadun säästön arvoa.

Pakotteiden kohteena olevia varoja, joihin liittyen tehtäisiin rajoittavien toimenpiteiden kiertämistä koskeva rikos, saatetaan arvioida rikoksen kohteena. Tällaisessa tilanteessa voitaisiin soveltaa rikoslain 10 luvun 5 §:n 2 momenttia, jonka mukaan rikoksella tuotettu, valmistettu tai aikaansaatu taikka rikoksen kohteena ollut esine tai omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi menetetyksi, jos menettämisseuraamus on tarpeen muun ohella säännöstelyä taikka maahantuontia tai maastavientiä koskevien säännösten tai määräysten tarkoituksen toteuttamiseksi (3 kohta). Kyse on siten harkinnanvaraisesta menettämisseuraamuksesta. Menetetyksi ei luvun 6 §:n nojalla tuomita 5 §:ssä tarkoitettua esinettä tai muuta omaisuutta, joka kokonaan tai osaksi kuuluu muulle kuin rikoksentekijälle, rikokseen osalliselle tai sille, jonka puolesta tai suostumuksin rikos on tehty. Esine tai omaisuus on sen omistusoikeudesta riippumatta tuomittava menetetyksi, jos sen omistajakin sitä hallussaan pitämällä syyllistyisi rikokseen.

Kansallisen lainsäädännön voidaan alustavasti arvioida täyttävän ainakin pääosin neuvotteluissa muokatun 10 artiklan vaatimukset.

3.5. Muita neuvotteluissa tehtyjä muutoksia

Ehdotuksen 8 artiklassa raskauttavia seikkoja koskevaan velvoitteeseen on lisätty maininta, että niiden huomioon ottaminen tapahtuu kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Raskauttavaksi seikaksi on lisätty muun henkilön kuin viranomaisen toiminta julkisessa tehtävässä.

Ehdotuksen 9 artiklassa lieventävistä asianhaaroista säätäminen on muutettu jäsenvaltioille harkinnanvaraiseksi.

Ehdotuksen 14 artiklassa ilmoittajien suojaa koskevaa velvoitetta on muutettu yleisluonteisemmaksi asiallisesti siten, että EU:n ilmoittajansuojeludirektiivin (EU) 2019/1937 kansallisen täytäntöönpanolain (Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta 1171/2022, ilmoittajansuojelulaki) soveltamis-

alaa tulee laajentaa pakoterikosdirektiivin 3 ja 4 artiklassa mainittuihin rikkomisiin. Ehdotetun sanamuodon mukaan ilmoittajansuojeludirektiivin henkilöllinen soveltamisala olisi ilmoittajansuojeludirektiivin mukainen eli rajoittuisi työntekijäasemassa oleviin henkilöihin, joten siltä osin ehdotettu sanamuoto olisi kansallisen täytäntöönpanolain mukainen eikä edellyttäisi muutoksia ilmoittajansuojelulakiin.

4. Asian käsittely neuvostossa

Ehdotusta on käsitelty neuvoston rikosasiayhteistyön työryhmän (COPEN) kokouksissa. Direktiiviehdotuksesta on tarkoitus saavuttaa neuvoston yleisnäkemys oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 8.−9.6.2023. Tämän jälkeen neuvostolla olisi valmius ryhtyä neuvotteluihin Euroopan parlamentin kanssa (ns. trilogeihin) heti, kun tämä on antanut direktiiviehdotuksesta lausuntonsa.

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa käsiteltävä asiakirja ei ole vielä saatavilla. U-jatkokirjeessä tarkastellaan neuvottelutilanteen valossa Suomen kannalta keskeisimpiä kysymyksiä, joiden osalta on katsottu tarpeelliseksi täydentää aiempia kantoja, sellaisina kuin niitä koskevat säännösehdotukset ovat viimeisessä puheenjohtajan asiakirjassa.

5. Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto on muodostanut näkemyksiä asiakokonaisuuteen aikaisemmin eduskuntakirjelmissä U 97/2022 vp ja UTPJ 59/2022 vp seuraavasti:

Valtioneuvosto tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan. Venäjän hyökkäys kohdistuu Ukrainaan, mutta myös koko Euroopan turvallisuusjärjestystä vastaan. Venäjän hyökkäys on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus.

Valtioneuvosto suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin myönteisesti. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että SEU 29 artiklan tai SEUT 215 artiklan nojalla toteutettavat pakotteet saadaan pantua tehokkaasti täytäntöön. Rikosoikeudelliset seuraamukset rajoittavien toimenpiteiden rikkomisista ovat lähtökohtaisesti perusteltuja.

Direktiiviehdotuksen neuvotteluissa tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota rikosten määritelmien laajuuteen, asianmukaisuuteen ja selkeyteen, rikoshyödyn määritelmään ja

oikeushenkilöille määrättäviä seuraamuksia koskeviin velvoitteisiin. Neuvotteluissa näihin kysymyksiin tulee pyrkiä löytämään tasapainoisia ratkaisuja, joilla otetaan riittävässä määrin huomioon pakotteiden tehokkaan täytäntöönpanon tarve ja samalla varmistetaan perusoikeuksien kunnioittaminen kansallisen järjestelmän perusperiaatteita noudattaen. Valtioneuvosto pitää tältä osin tärkeänä, että direktiivin neuvotteluissa otetaan huomioon erityisesti unionin sääntelyn oikeasuhtaisuus, rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ja sen vaatimus rikosoikeudellisen sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta sekä jäsenvaltioiden kansallisten rangaistusjärjestelmien sisäisen johdonmukaisuuden ja oikeusperinteiden kunnioittaminen. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota myös siihen, että rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaan rikosoikeutta ei voida soveltaa taannehtivasti vaan vasta kansallisessa laissa säädetyn rangaistussäännöksen voimaantulon jälkeen tehtyihin tekoihin. Rikoshyödyn osalta valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että menettämisseuramusta ei pidetä Suomessa rangaistuksena vaan turvaamistoimena, jonka tarkoituksena on estää rikoksia ja poistaa niiden vaikutuksia. Neuvotteluissa tulee pyrkiä siihen, ettei ehdotuksen mukainen menettämisseuraamus muodostu rangaistukselliseksi.

(UTPJ 59/2022 vp)

Suomi pitää tärkeänä, ja pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että pakotteiden asettamisessa kiinnitetään erityistä huomiota pakotteiden tehokkaaseen toimeenpanoon ja pakotteiden kiertämisen estämiseen.

Valtioneuvosto täydentää aikaisempia kantojaan seuraavasti osallistuakseen direktiiviehdotuksen käsittelyyn neuvostossa:

Valtioneuvosto katsoo, että puheenjohtajan ehdottamissa muutoksissa direktiiviehdotusta on kehitetty monilta osin Suomen neuvottelutavoitteiden mukaiseen tai muuten hyväksyttävissä olevaan suuntaan. Tämä koskee erityisesti rikosten tarkempaa määrittelyä siten, ettei direktiivissä määriteltäisi rikoksiksi muita kuin pakotteita koskevissa EU:n säädöksissä tai sellaista täytäntöönpanevissa kansallisen lain säännöksissä asetettuja kieltoja tai velvollisuuksia rikkovia tekoja, sekä vähäisempien ja tuottamuksellisten tekojen jättämistä rikosoikeudellisten velvoitteiden ulkopuolelle. Nämä muutokset edistävät sitä Suomen tavoitetta, että direktiivi voidaan täytäntöönpanna kansallisesti rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaisesti ja oikeasuhtaisella, rangaistusjärjestelmän sisäistä johdonmukaisuutta ja oikeusperinteitä kunnioittavalla tavalla.

Valtioneuvoston arvion mukaan tämänhetkisen neuvottelutilanteen ja muiden jäsenvaltioiden kantojen perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että osana neuvoston yleisnäkemystä direktiiviin hyväksytään velvoitteita säätää vakavimmista rikoksista enimmäisrangaistukseksi vähintään viisi vuotta vankeutta, osin komission alkuperäistä ehdotustakin laajemmin. Tämä ei ole rikoslaissa vakiintuneesti käytetty enimmäisrangaistustaso ja se on ankarampi kuin nykyisen törkeän säännöstelyrikoksen enimmäisrangaistus, joka on neljä vuotta vankeutta. Nämä direktiivin velvoitteet koskisivat kuitenkin edelleen vain sellaisia pakotteiden rikkomista koskevia tekoja, joihin liittyy vähintään 100 000 euron taloudellinen arvo, tai jotka liittyvät kaksikäyttötuotteisiin. Valtioneuvosto katsoo, että tällaisten seikkojen voidaan lähtökohtaisesti katsoa lisäävän olennaisesti kyseessä olevien rikosten moitittavuutta, kun otetaan huomioon myös pakotteiden tavoitteet ja niiden rikkomisten merkitys nykyisessä maailman tilanteessa. Tämän vuoksi pakotteiden rikkomista koskevien tekojen osalta törkeän säännöstelyrikoksen enimmäisrangaistuksen korottamista ei sellaisenaan ole pidettävä perusteettomana tai rikoslaissa omaksuttuun systematiikkaan sopimattomana, ja Suomenkin tulisi olla valmis hyväksymään viiden vuoden enimmäisvankeusrangaistukseen johtavia direktiivin velvoitteita. Neuvotteluissa tulee kuitenkin pyrkiä siihen, etteivät tällaiset rangaistuksia koskevat velvoitteet laajene olennaisesti.

Oikeushenkilöille määrättävien seuraamusten osalta puheenjohtajan asiakirjassa seurataan ns. ympäristörikosdirektiiviä koskevassa neuvoston yleisnäkemyksessä (neuvoston asiakirja 15006/22) omaksuttua liikevaihtomalliin tai korkeisiin enimmäissakkoihin perustuvaa sääntelyratkaisua, jollaisen Suomi on osana tuota neuvoston yleisnäkemystä hyväksynyt. Valtioneuvoston arvion mukaan vaikuttaa selvältä, että tällaisen velvoitteen merkittävä muuttaminen kansallista liikkumavaraa lisäävällä tavalla ei tule saamaan neuvostossa riittävää kannatusta. Velvoitetta rajaavat kuitenkin olennaisesti edellä todetut neuvottelujen aikana rikosmääritelmiä koskeviin velvoitteisiin tehdyt vähäisempiä tekoja koskevat rajaukset sekä erityisseuraamuksista säätämisen muuttaminen harkinnanvaraiseksi. Valtioneuvosto pitää tärkeänä johdonmukaisuutta EU:n rikosoikeudellisessa sääntelyssä, ja katsoo, että velvoite on nykymuodossaan Suomelle hyväksyttävissä.

Pakotteiden kohteena olevaa omaisuutta koskevan menettämisseuraamuksen osalta direktiivin velvoitetta on neuvottelujen myötä täsmennetty ja saatettu johdonmukaisemmaksi muuhun EU:n lainsäädäntöön nähden. Tähän liittyen myös oikeusturvatakeita ja suhteellisuusperiaatteen noudattamista on tähdennetty asianmukaisesti. Valtioneuvoston pitää velvoitetta nykymuodossaan hyväksyttävänä.

Pakoterikoksista ilmoittavien henkilöiden suojaaminen edistää rikosten ilmituloa. Valtioneuvosto pitää hyväksyttävänä, että direktiivi sisältää tällaisia ilmoittajien suojaa turvaavia velvoitteita.